

Regionaal
Platform Arbeidsmarkt
Rijn Gouwe

Arbeidsmarkt 2008 Regio Rijn Gouwe

**Regionaal Platform Arbeidsmarkt
Rijn Gouwe
Jan. 2009**

Colofon

Arbeidsmarkt 2008, Regio Rijn Gouwe

Uitgave januari 2009

RPA Rijn Gouwe

Postbus 13

2400 AA Alphen aan den Rijn

Tel. 0172-465798

www.rparg.nl

rpa-rijn-gouwe@alphenaandenrijn.nl

Eindredactie en vormgeving

K. Sinnema

A. Standhart

Inhoudsopgave

Inleiding		5
Hoofdstuk 1	Economische ontwikkelingen	7
1.1	- Landelijke ontwikkelingen	7
1.2	- Provinciale economische ontwikkelingen	9
1.3	- Regionale ontwikkelingen	10
Hoofdstuk 2	Beroepsbevolking en Arbeidsreserves	13
2.1	- Beroepsbevolking in Regio Rijn Gouwe	13
2.2	- Landelijke tendensen arbeidsreserves	13
2.3	- Regionale situatie arbeidsreserves	15
2.4	- Situatie arbeidsreserves per subregio	15
	- Midden Holland	15
	- De Rijnstreek	16
	- Holland Rijnland	16
Hoofdstuk 3	Uitstroom en doorstroom onderwijs	19
3.1	- Landelijke ontwikkelingen	19
3.2	- (Sub)regionale ontwikkelingen	19
3.3	- Voortijdig Schoolverlaters in regio Rijn Gouwe	21
Hoofdstuk 4	Arbeidsontwikkelingen in de toekomst	23
4.1	- Provinciale ontwikkelingen	23
4.2	- Trends aan de vraagkant voor de doelgroep jongeren	22
Bijlagen		24
	1. Bevolking, beroepsbevolking en aantal niet-werkende werkzoekenden; CWI kerngegevens dec. 2007/ CWI kerncijfers nov. 2008	24
	2. Kerncijfers werkzoekenden regio Rijn Gouwe; leeftijd	
	3. Kerncijfers werkzoekenden regio Rijn Gouwe: duur werkloosheid	
	4. Kerncijfers werkzoekenden regio Rijn Gouwe; opleidingsniveau	
	4.1. Opleidingsniveau: hoger, middel en laag	
	4.2. Opleidingsniveau: naar opleidingsoort	
	5. Kerncijfers Midden-Holland	
	5.1. leeftijd	
	5.2. duur werkloosheid	
	5.3. opleidingsniveau	
	6. Kerncijfers werkzoekenden Rijnstreek	
	6.1. leeftijd	
	6.2. duur werkloosheid	
	6.3. opleidingsniveau	
	7. Kerncijfers werkzoekenden Holland Rijnland	
	7.1. leeftijd	
	7.2. duur werkloosheid	
	7.3. opleidingsniveau	

Inleiding

Voor u ligt het resultaat van de inspanningen van het Regionaal Platform Arbeidsmarkt Rijn Gouwe (RPA Rijn Gouwe): de vijfde editie van de arbeidsmarktschets "**Arbeidsmarkt 2008, Regio Rijn Gouwe**".

In het jaar 2005 besloot de toenmalige kerngroep van het RPA om de twee jaar een schets te presenteren met daarin aandacht voor de vraag en aanbodskant op de arbeidsmarkt. Het gevolg van dat besluit was dat in juli 2007 een 3-meting, en tevens de vierde editie, van de arbeidsmarktschets regio Rijn Gouwe gepresenteerd is.

Gezien de economische ontwikkelingen vanaf eind 2007 tot het laatste kwartaal van 2008 heeft het RPA gemeend eerder een aanpassing op de schets te presenteren. De werkzaamheden daarvoor waren dan ook eind december 2008 afgerond.

Echter in het laatste kwartaal van 2008 kwam de kredietcrisis in de berichtgeving steeds nadrukkelijker aan de orde. Het blijkt dat de uiteindelijke effecten van deze crisis op dit moment feitelijk nog onvoldoende inzichtelijk te maken zijn. Gezien de bijzondere situatie waarin wij economisch verkeren, zal het RPA Rijn Gouwe, wanneer deze inzichten cijfermatig onderbouwd kunnen worden dit verwerken en opnieuw een bijstelling verrichten in de arbeidsmarktschets. Het CWI geeft in december 2008 in het rapport "Vacatures in Nederland 2008" aan dat in oktober 2008 landelijk de gevolgen van de financiële crisis op de arbeidsmarkt nog maar beperkt merkbaar zijn. Het aantal niet werkende werkzoekenden daalde nog steeds, zij het in een lager tempo dan in 2007. Ook was het aantal openstaande vacatures medio 2008 op hetzelfde niveau als het jaar daarvoor. Vacatures stonden in 2008 langer open, het aandeel moeilijk vervulbare vacatures nam nog toe en het aantal ingetrokken vacatures steeg flink. Bedrijven bleken vooral behoefte te hebben aan goed opgeleid personeel.

Een belangrijk gegeven is dat werkgevers het begin zijn van de keten van arbeidsmarktbeleid en scholingsvraagstukken. Ook bij aanbodsversterking voor niet werkende werkzoekenden met een grote afstand tot de arbeidsmarkt zal de vraag van de arbeidsmarkt het vertrekpunt zijn.

De inhoud van de schets is beïnvloed door een aantal factoren. Eind 2006 is de economie, na een recessie van een aantal jaren, weer aangetrokken. Deze economische ontwikkelingen hebben ertoe geleid dat het bestuur van het RPA Rijn Gouwe de keus heeft gemaakt deze ontwikkelingen zoveel mogelijk zichtbaar te maken en te houden.

Bij de voorbereidingen van deze schets zijn de meest recente cijfers meegenomen. Dat geldt voor de gegevens en cijfers van het CWI, de Kamers van Koophandel, het Ministerie van OCenW, de Provincie Zuid-Holland en overige relevante gegevensverstrekkers.

De schets sluit aan bij de behoeften en belangstelling van de gebruikers, de bestuurders en beleidsmakers naar algemene tendensen en trends en een goed toepasbare vertaling naar de regio. Daarbij wordt geanticipeerd op het gegeven dat een meer specifieke uitwerking van onderwerpen verder opgepakt wordt door de diverse partijen per subregio of gemeente.

Het algemene beeld van onze regio, tot het begin van de recessie, is dat de economische ontwikkelingen erg snel gaan en dat we landelijk gezien een regio zijn met een eigen problematiek zijn. Onze regio heeft te kampen met een extreem krappe arbeidsmarktsituatie die op korte en lange termijn belemmerend kan zijn voor de economische ontwikkelingen en stabiliteit in de regio. Uit de cijfers blijkt verder dat er sprake is van een lage werkloosheid. Daarnaast kent onze regio een zeer laag aantal voortijdig schoolverlaters. Aandachtspunt is dat het aantal niet werkende 45-plussers. Het betreft hier een groep die stijgt, in het bijzonder de vrouwen komen minder snel aan het werk..

In de hier voorliggende schets treft u een aantal algemene tendensen aan met betrekking tot economische ontwikkelingen, de (toekomstige) vraag bij werkgevers, het aanbod in het onderwijs, het aantal voortijdig schoolverlaters en het aanbod niet werkende werkzoekenden.

Alhoewel er gebruik is gemaakt van het laatste beschikbare cijfermateriaal kan er op grond van dit materiaal geen feitelijk beeld geschetst worden van de huidige stand van zaken in de regio en de effecten van de kredietcrisis.

De cijfers zijn nog niet beschikbaar. Wij gaan ervanuit dat halverwege het jaar meer inzichten zijn en dat een bijstelling op de schets gepresenteerd kan worden.

Aan de hand van het beschikbare onderzoeksmateriaal zijn de gegevens per rapport beschreven.

Afhankelijk van het niveau van het onderzoeksmateriaal worden de gegevens voor de regio Rijn Gouwe, en daar waar mogelijk met een verdieping naar de verschillende subregio's gepresenteerd.

Hoofdstuk 1. Economische ontwikkelingen

1. 1. Landelijke ontwikkelingen

Uit de Arbeidsmarktanalyse 2008 van de Raad voor Werk en Inkomen (april 2008) komt betreffende de economische situatie en de arbeidsmarkt in Nederland het volgende naar voren.

De groei van de Nederlandse economie wordt afgeremd door een gebrekkige match tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt. Het arbeidsaanbod is vooral kwalitatief niet in staat te voldoen aan de gestegen werkgelegenheid. Behalve het directe economische verlies, loopt Nederland hierdoor ook het risico dat een conjunctuurdaling onnodig hard aankomt. Alle kansen moeten daarom benut worden om de arbeidsmarkt minder gevoelig te maken voor conjuncturele schommelingen.

Naast kwalificatie en participatie is voor de komende periode vooral een optimale inpassing van arbeid (allocatie) cruciaal om een duurzame match tussen vraag en aanbod te kunnen creëren. Ook de arbeidsmarkt zelf – en daarmee de economie – ondervindt namelijk schade wanneer mensen niet in de juiste baan of onder hun niveau werkzaam zijn.

Dit pleit voor een koerswijziging in het arbeidsmarktbeleid. Belangrijk blijft de ‘schadelastbeperking’, het terugdringen van het aantal uitkeringsgerechtigden. Daarnaast moet het beleid zich echter veel meer richten op het mobiliseren van iedereen die wil en kan werken, ongeacht of ze een uitkering hebben.

Wanneer vraag een aanbod op de arbeidsmarkt beter op elkaar aansluiten hadden de groeicijfers van de Nederlandse economie aanmerkelijk hoger kunnen zijn. Ongeveer 40% van de vacatures bleek in 2007 moeilijk vervulbaar, 15% bleef zelfs onvervuld. De economische schade daarvan is moeilijk te berekenen, maar dat deze aanzienlijk is, staat vast.

De arbeidsmarkt reageert altijd met vertraging op de economische situatie. Dit betekent dat bij een conjunctuurdaling de krapte enige tijd voortduurt. Dit kan leiden tot een versnelling van de economische terugval.

De grootste uitdaging is om de arbeidsmarkt optimaal te laten profiteren van het – in meer of mindere mate verborgen – beschikbare arbeidspotentieel. Het is nodig om de arbeidsmarkt conjunctuurbestendiger te maken.

Enkele opmerkelijke uitkomsten uit de Arbeidsmarktanalyse 2008 zijn:

- De mogelijkheden voor een verdere groei van de beroepsbevolking zijn beperkt. Door de vergrijzing dreigt zelfs op termijn een afname van het arbeidsaanbod. Wel liggen er nog mogelijkheden in het omzetten van kleine deeltijdbanen in grotere.
- Slechts 5% van de 55-65 jarigen in de bijstand is actief op zoek naar werk.
- Oudere werknemers (55+) die langer dan één jaar in de WW zitten, komen zelden weer aan de slag.
- Het eind 2007 bereikte recordniveau van 235.000 openstaande vacatures neemt niet verder toe.
- De arbeidsmarkt flexibiliseert niet zozeer doordat meer werknemers een tijdelijk contract hebben, maar door een sterke stijging van het aantal zelfstandigen zonder personeel (zzp'ers).
- De periode waarin de uitstroom richting pensioen relatief veel laagopgeleiden betrof, is voorbij. De vervangingsvraag zal zich dan ook steeds meer richten op hoogopgeleiden.
- Wanneer er een conjunctuuromslag komt, is de kans groot dat een herhaling optreedt van de werkloosheidsontwikkeling in de periode 2001-2005. Vooral mensen met een opleiding onder MBO 4, allochtonen en jongeren zullen daar dan de dupe van worden.

Uit de Arbeidsmarktprognose 2008-2013 van het landelijke CWI (juni 2008) komt op hoofdlijnen een vergelijkbaar beeld naar voren.

Het algemene beeld is dat de economie een stap terug doet, maar in de tweede helft van dit jaar en in 2009 is er ruimte voor daling van de werkloosheid. Onder een aantal kwetsbare groepen neemt de werkloosheid ook af, maar hun positie blijft lastig. Zestig procent van alle niet-werkende werkzoekenden is langer dan één jaar werkloos en het merendeel van de niet-werkende werkzoekenden is ouder dan 45 jaar.

De werkzoekenden zijn vaak laaggeschoold, terwijl werkgevers vooral behoefte hebben aan gekwalificeerd personeel. Scholing- en het voorkomen van schooluitval- is daarom van het grootste belang.

Vraag en aanbod van arbeid sluiten zowel kwantitatief en kwalitatief niet op elkaar aan.

De economische groei neemt af. Na twee jaar van aanhoudende economische groei van 3% of meer, schakelt de Nederlandse economie in 2008 over naar een lagere versnelling (verwachting groei van 2¼ % in 2008 en 1¾ % in 2009).

Het MKB verwacht een verdere groei van de afzet van 3% in 2008. Zij verwachten wel dat er een groeivertraging in de afzet ontstaat. Reden daarvoor is de afkoeling van de economie in de VS en Europa en de onzekerheden op de financiële markten..

De omvang van het aantal banen en vacatures is nog nooit zo hoog geweest als nu. In 2008 en 2009 stijgt het aantal banen met gemiddelde 1,4% per jaar. Daarna valt de banengroei terug naar gemiddelde stijging van 0,8%.

Meer banen betekent meer uitbreidingsvacatures. De verwachting is dat de komende jaren de dynamiek op de arbeidsmarkt onverminderd hoog blijft. Het aantal vacatures blijft op een hoog niveau en stijgt zelf nog iets. Moeilijk vervulbare vacatures hebben de volgende kenmerken: in de sectoren bouw en industrie, het gaat om technisch personeel/ bouwpersoneel/ transportpersoneel/ verzorgend of paramedisch personeel, hoger opleidingsniveau, werkervaring gevraagd en een fulltime functie.

De omvang van de beroepsbevolking stijgt. De stijging van de beroepsbevolking wordt bepaald door de bevolkingstoename van 15-64 jaar en de stijging van de arbeidsparticipatie. De bevolkingstoename is de komende jaren bijna te verwaarlozen. In 2008 en 2009 stijgt deze met 1,2% per jaar. In 2011 neemt de bevolking met een leeftijd van 15-64 jaar zelfs af. Groei van de beroepsbevolking moet dus vooral komen uit een toename van arbeidsparticipatie. De stijging wordt vooral veroorzaakt doordat vrouwen en ouderen (55-plus) steeds meer werken. Deze trends worden door het overheidsbeleid ondersteund.

Het aantal niet-werkende werkzoekenden duikt onder het niveau van de voorgaande hoogconjunctuur. Er wordt verwacht dat er in 2008 een daling van het aantal niet-werkende werkzoekenden zal zijn van 11%. In 2009 wordt er gerekend op een verdere daling van 8%. Het geraamde aantal niet-werkende werkzoekenden komt overeen met dat van de werkloosheid begin jaren tachtig van de vorige eeuw.

Het aantal niet-werkende werkzoekenden daalt in alle regio's. In het algemeen is deze het laagst nabij de grote steden. Het gemiddelde in heel Nederland is 4,8% in 2009.

Het aantal kwetsbare niet-werkende werkzoekenden daalt. Het aantal langdurig werklozen, ouderen en laagopgeleiden neemt af. Maar hun positie blijft ongunstig. Afgezet tegen het totaal blijft het aandeel langdurig werklozen in 2009 60%.

De daling van de oudere niet-werkende werkzoekenden blijft beperkt. Het aantal niet-werkende werkzoekenden met een lage opleiding daalt weinig. Hun positie blijft onverminderd zorgelijk.

De werkgelegenheid stijgt tot 2013 vooral in de collectieve sectoren. De werkgelegenheid groeit in 2008 en 2009 vooral in de marktsectoren. In de jaren daarna is groei van de werkgelegenheid vooral geconcentreerd in de collectieve sector. Grote groeiers zijn de zorg en het welzijnswezen. Ook de zakelijke dienstverlening, de horeca en de detailhandel doen het goed.

De groei van het aantal banen voor hoogopgeleiden is het hoogst. Werkgevers vragen namelijk een steeds hoger opleidingsniveau.

Vanuit MKB Nederland (www.ondernemerschap.nl, kennissite van MKB, juli 2008) komt het volgende beeld betreffende de economische ontwikkelingen en het economische beleid naar voren.

MKB-ondernemers geven aan dat zij op dit moment beduidend minder tevreden over het gevoerde economische beleid zijn, dan vorig jaar nog het geval was. Daarnaast is ook het vertrouwen van ondernemers in de economische ontwikkeling afgenomen. Opvallend is dat ondernemers wel positief zijn over de prestaties van hun eigen bedrijf. Zowel dit jaar als vorig jaar geven ondernemers hun bedrijf gemiddeld een 7 als rapportcijfer. Dit blijkt uit onderzoek van EIM.

Het vertrouwen van ondernemers in economisch beleid daalt. Iets minder dan de helft van de ondernemers heeft namelijk geen vertrouwen meer in het economische beleid, 20% van de ondernemers zegt wel vertrouwen te hebben in het economische beleid, 34% zegt enigszins vertrouwen te hebben in het economische beleid. Vorig jaar had nog 39% van de ondernemers vertrouwen in het economische beleid en zei 34% enigszins vertrouwen te hebben. Daarnaast is ook het vertrouwen van ondernemers in de economische ontwikkeling afgenomen. Had in 2007 nog 73% een positief oordeel, nu is dat afgenomen tot 43%.

Opvallend is dat ondernemers wel positief zijn over de prestaties van hun eigen bedrijf. Zowel dit jaar als vorig jaar geven ondernemers hun bedrijf gemiddeld een 7 als rapportcijfer. Ongeveer de helft van de ondernemers verwacht een stijging van de omzet en winst te realiseren. Circa één op de vier ondernemers verwacht dit jaar een uitbreiding van het personeelsbestand. Dit is een gelijk aantal als in 2007 het geval was. Ondernemers in de zakelijke markt zijn nog het meest optimistisch. Dit zijn sectoren zoals de industrie, bouw en zakelijke dienstverlening. Ondernemers die vooral gericht zijn op de consumentenmarkt, zijn minder optimistisch.

De enquête-uitkomsten bevestigen een beeld, dat het economisch klimaat geleidelijk aan het verslechteren is, terwijl het met veel bedrijven in economisch opzicht nog best goed gaat. Uitgedrukt in prognosecijfers betekent dit dat de volumegroei van de afzet in het MKB blijft in 2008 beperkt blijft tot 2,75% en in 2009 tot 2,0%. Vooral een geleidelijk zwakker worden van de binnenlandse vraag, doet de afzetgroei van het MKB verminderen. De banengroei blijft dit jaar beperkt tot 64 duizend personen en blijft volgend jaar steken op 32 duizend. Ook de groei van het aantal zelfstandigen zwakt af. Dit jaar komen er nog 30 duizend zelfstandigen erbij. Volgend jaar zal dit 20 duizend zijn. Vooral in de bouw neemt de groei van het aantal zelfstandigen sterk af. Een aanzienlijk zwakkere bouwproductie in 2009 is hier mede debet aan.

1. 2. Provinciale economische ontwikkelingen

Uit de Economische Visie "Zuid-Holland Internationaal Concurrerend, Innovatief en Duurzaam" van Provincie Zuid-Holland (februari 2008) komt het volgende beeld met betrekking tot de economie naar voren.

Economisch zwaargewicht

Zuid-Holland is gemeten naar omvang van toegevoegde waarde en werkgelegenheid een economisch kerngebied van nationaal en internationaal formaat. De provincie huisvest een aantal mondiale vooraanstaande economische clusters en topbedrijven. Als onderdeel van de Randstad behoort Zuid-Holland tot de motor van de nationale economie en tot het meest vooruitgeschoven deel van Nederland in de internationale economie.

In nationaal perspectief is Zuid-Holland de provincie die de grootste bijdrage levert aan het bruto nationaal product (21%) en aan de werkgelegenheid (22% van de werkzame personen in Nederland werken in Zuid-Holland). Zuid-Holland kent een relatief groot aandeel arbeidsplaatsen in kennis- en researchintensieve diensten. Het bedrijfsleven is sterk internationaal georiënteerd.

Economische uitdagingen

De Zuid-Hollands economie heeft de afgelopen jaren een moeilijke periode doorgemaakt. Voor een deel is dat toe te schrijven aan het inzakken van de Nederlandse en Europese economie. Maar in vergelijking met omliggende regio's komt naar voren dat niet alle problemen conjunctureel van aard zijn. In de periode 2002-2005 bleef de economische groei van Nederland achter bij het gemiddelde van de hoogontwikkelde economieën zoals Verenigde Staten, Japan, Eurozone. Op grond van de economische prestaties is Zuid-Holland een bescheiden middenmoter. Een belangrijk kenmerk van

Zuid-Hollandse economie is de lage groei van de arbeidsproductiviteit. Arbeidsproductiviteit is een belangrijk criterium voor internationale bedrijven bij het kiezen van een vestigingsplaats. Om de welvaart van de inwoners van Zuid-Holland op peil te houden, ligt er een uitdaging in het laten stijgen van de arbeidsproductiviteit, hetzij door hogere arbeidsparticipatie, hetzij door werkenden meer te laten produceren. De participatiegraag in Zuid-Holland ligt op het nationale gemiddelde. Daarbij moet opgemerkt worden dat de participatie van allochtonen achterblijft bij die van autochtonen.

Economische trends en ontwikkelingen

De economische ontwikkelingen op korte en lange termijn kenmerkt zich door economisch herstel. Alles wijst in de richting van een versnelling van de economische groei.

De belangrijkste trend op lange termijn is de verder gaande globalisering. Globalisering en technologische ontwikkelingen dwingen regio's tot specialisatie om concurrerend te zijn. In Nederland uit zich dat in een sterke verdienstelijking en kennisintensivering van de economie. Er is een toenemende mobiliteit van goederen, personen en diensten. Deze globalisering biedt zowel kansen als bedreigingen voor de Zuid-Hollandse economie. Bedreigingen zijn bijvoorbeeld de toenemende concurrentie op routinematige productie uit lagelonenlanden. Nog bedreigender is dat door de communicatietechnieken ook de regiefunctie kan worden verplaatst.

Echter de toename van de mobiliteit biedt kansen voor de sector transport en logistiek en de uitbreiding van de markteconomie en de Europese integratie biedt nieuwe afzetmarkten.

De verdienstelijking en kennisintensivering van de Nederlandse economie slaat vooral neer in de steden. Zuid-Holland profiteert daar bovengemiddeld van binnen de Randstad. Deze trend betekent dat Zuid-Holland zich als regio internationaal moet onderscheiden.

Ook andere trends hebben invloed op de economie op de lange termijn, namelijk:

- veranderingen van de beroepsbevolking in omvang (daling) en samenstelling (etnisch, cultureel en vergrijzing) zijn van invloed op de arbeidsmarkt en de consumentenmarkt;
- het energievraagstuk waarbij traditionele energiebronnen (versneld) opraken en waardoor innovaties noodzakelijk zijn om in de energiebehoefte te voorzien;
- het vraagstuk van klimaatverandering en daaruit voortvloeiende vraagstukken van kust- en waterveiligheid;
- het mobiliteitsvraagstuk waarbij de groeiende mobiliteit de grenzen lijkt te bereiken van de capaciteit van de huidige transportsystemen;
- de toenemende ruimtedruk op een sterk verstedelijkt gebied als Zuidvleugel maakt het honoreren van de verschillende ruimteclaims (wonen, werken, recreëren) steeds moeilijker, maar ook steeds belangrijker.

Deze trends leiden enerzijds tot knelpunten voor de huidige economie, maar anderzijds ook tot kansen, gezien de innovatiebehoefte die uit deze opgaven volgt. Provincie Zuid-Holland geeft dan ook aan dat de trends van invloed zijn op de manier waarop de provincie haar ambities voor de Zuid-Hollandse economie heeft geformuleerd en de wijze van inzet waarin zij deze ambities wil vormgeven.

Concluderend kan gezegd worden dat de Zuid-Hollands economie rijk is en divers aan zeer verschillende bedrijfstakken. Voor de economische ontwikkelingen zijn een aantal clusters op internationaal concurrerend: Transport & Logistiek, Water & Delta, Life & Sciences, Greenports, Internationaal Recht & Bestuur. Stuwende clusters bestaan natuurlijk niet zonder alle belangrijke toeleveranciers. Samen vormen al deze bedrijven een belangrijke motor van de Nederlandse economie. Belangrijke aspecten hierbij zijn innovatief vermogen en een duurzaam vestigingsklimaat.

1. 3. Regionale ontwikkelingen

Voor regio Rijn Gouwe komen de volgende gegevens naar voren.

Uit uit de economische monitor 2006 van de provincie Zuid Holland blijkt dat:

- er sprake is van een wisselend beeld wat betreft de economische prestaties;
- de ontwikkeling van de werkgelegenheid positief is;
- er een lage werkloosheid in de regio is, ook onder laag opgeleiden;
- er een stevige uitgaande pendel is richting Den Haag, Rotterdam en Schiphol/Amsterdam
- Rijn Gouwe overall geen sterk internationaal (export) profiel heeft;
- er relatief weinig kennisintensieve bedrijven met uitzondering van Leiden en Noordwijk zijn;
- de clusters waarop Provincie Zuid-Holland zich vooral richt zijn in de regio goed vertegenwoordigd (in het bijzonder Life Sciences, Greenport en Transport&logistiek) zijn.

Bovenstaand geschetst beeld is anno 2008 nog steeds aan de orde voor de regio Rijn Gouwe.

Uit de Arbeidsmarktprognose 2008-2013 van het CWI (juni 2008) komt specifiek voor regio Rijn Gouwe het volgende aan de orde.

De participatiegraad in Rijn Gouwe is hoger dan het landelijk gemiddelde. Landelijk is ten opzichte van 1998 de participatiegraad in alle regio's met uitzondering van Haaglanden en Zuid-Limburg toegenomen. In Rijn Gouwe is de participatiegraad op dit moment 73%. Deze is 3% hoger dan het gemiddelde van Nederland 70%.

Rijn Gouwe heeft samen met Noord-Holland Noord het laagste percentage niet-werkende werkzoekenden. Het hoogste percentage heeft Zuid-Limburg. Het landelijke gemiddelde zal in 2009 4,8% zijn. Uit de gegevens blijkt dat ten opzicht van 1998 er in 2008, op regio Rijn Gouwe na, in alle regio's een daling te zien is van het percentage niet-werkende werkzoekenden. Regio Rijn Gouwe had in 1998 landelijk gezien al het laagste percentage niet-werkende werkzoekenden van 3-5% en heeft dit percentage ook in 2008 (3,3% en in 2007 nog 3,7%). In 2009 wordt verwacht dat er in regio Rijn Gouwe een kleine daling zal zijn naar 3,1%.

In regio Rijn Gouwe blijft het groeien van banen de komende jaren achter. Er wordt voor de periode van 2008-2013 verwacht dat de groei 0,2% achter blijft op de landelijke ontwikkelingen rondom banen. Echter ten opzichte van de overige twee regio's (Haaglanden en Rijnmond) binnen Provincie Zuid-Holland valt op dat zij geconfronteerd worden met een nog lagere banen groei. Regio Haaglanden omdat de groei van het aantal banen ongunstig beïnvloed wordt door de voorgenomen besparingen op het openbaar bestuur en regio Rijnmond omdat het relatief lage opleidingsniveau een rem op de economische ontwikkeling kan hebben. Zij worden ook gezien als regio's die minder goed presteren.

Rijn Gouwe is een regio met een zeer hoge pendel naar omliggende regio's. Men woont in onze regio en werkt elders. De pendelstromen zien er als volgt uit

Pendelstroom uitgaand: meer dan 30.000 inwoners pendelen naar de regio Haaglanden, meer dan 30.000 inwoners pendelen naar regio Amsterdam en 10.000 tot 20.000 inwoners pendelen naar regio Utrecht.

Pendelstroom inkomend: uit regio Haaglanden pendelen 10.000 tot 20.000 mensen en uit regio Amsterdam pendelen 10.000 tot 20.000 mensen naar onze regio.

Daarnaast komen grote groepen pendelaars dagelijks door onze regio. Vanuit regio Amsterdam naar regio Haaglanden en omgekeerd zijn dit per stroom 10.000-20.000 mensen.

Het is niet te verwachten dat deze stromen de komende jaren zullen verminderen

Hoofdstuk 2. Beroepsbevolking en Arbeidsreserves

2.1. Beroepsbevolking in regio Rijn Gouwe

Op 1 januari 2008 bestaat de bevolking in regio Rijn Gouwe uit 766.662 personen. Hiervan is 51% woonachtig in Holland Rijnland, 32% in Midden-Holland en 17% in de Rijnstreek. De beroepsbevolking in regio Rijn Gouwe bestaat uit 369.462 personen, 8.967 personen meer dan vorig jaar. Van de beroepsbevolking staan 12.525 personen (3,4%) geregistreerd als niet werkende werkzoekende (NWW). Van de beroepsbevolking is 50,7% woonachtig in Holland Rijnland, 28,8% in Midden-Holland en 20,5% in de Rijnstreek. In regio Rijn Gouwe is 48% van de bevolking actief op de arbeidsmarkt, kort gezegd kan gezien worden als beroepsbevolking. (zie bijlage1)

Het valt op dat t.o.v. de landelijke en provinciale cijfers de regio Rijn Gouwe een hoger percentage beroepsbevolking heeft. Zowel landelijk als provinciaal kan 46% van de bevolking gerekend worden tot beroepsbevolking. Opvallend is dat het percentage van niet werkende werkzoekende zowel landelijk (6,1%) als provinciaal (6,3%) veel hoger liggen dan in regio Rijn Gouwe (3,8%).

Op grond van de gegevens van alle gemeenten in Zuid-Holland vallen de volgende zaken op:

- Alphen aan den Rijn is de gemeente met het hoogste aandeel beroepsbevolking in de bevolking in Provincie Zuid-Holland met 61%. Het aandeel niet werkende werkzoekende is in Alphen aan den Rijn 3,2%.
- Gemeente Katwijk heeft in regio Rijn Gouwe het laagste aandeel beroepsbevolking met 38%. Het aandeel niet werkende werkzoekenden is 3,1%.
- De situatie in Gemeente Gouda is vergelijkbaar als die in gemeente Katwijk, een laag aandeel beroepsbevolking (39%). Echter Gouda heeft ook nog een erg hoog percentage niet werken werkzoekenden van 8,3%.
- Gemeente Leiden heeft een hoog aandeel beroepsbevolking van 52%. Het aandeel niet werkende werkzoekenden is 5,8%.
- Van de drie grote steden in regio Rijn Gouwe: Gouda, Alphen aan den Rijn en Leiden valt op dat Alphen aan den Rijn onder het gemiddelde zit wat betreft het aandeel niet werkende werkzoekenden en dat Leiden en Gouda hoog boven het gemiddelde zitten.

2. 2. Landelijke tendensen arbeidsreserves

In vorige periodes van economische groei slaagde Nederland er onvoldoende in om degenen die langdurig aan de kant stonden mee te laten profiteren van de toegenomen arbeidsmarktkansen. Ook nu dreigt dat weer te gebeuren. De werkloosheid daalt vooral door de afnemende instroom. Daarnaast vindt van degenen die nu werkloos worden een relatief groot deel snel weer een baan. De bestaande reserves, degenen die in de beginjaren van de laagconjunctuur buiten spel geraakt zijn, blijven echter achter. Ondertussen is 66,6% van de bij het CWI geregistreerde werklozen langer dan een jaar werkloos. Een stijging van 1,1% ten opzichte van vorig jaar.

Het aandeel van kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt, zoals ouderen en langdurig werklozen (45 jaar of ouder wordt steeds grote. Vooral onder oudere werklozen is het aandeel langdurig werklozen hoog. Daarnaast is meer dan de helft van deze groep laag opgeleid, ofwel heeft hooguit een vmbo-opleiding. Ook blijkt het nog altijd erg moeizaam om vanuit een arbeidsongeschiktheidregeling weer aan de slag te gaan.

Specifieke groepen:

1. Jongeren
2. Allochtonen
3. Ouderen
4. Langdurig werklozen
5. Vrouwen
6. Niet-uitkeringsgerechtigden
7. Tijdelijke arbeidsmigranten

Ad1) Jongeren:

Jongeren zijn een belangrijke groep van arbeidsreserve voor het bedrijfsleven. Daarbij dient aangetekend te worden dat er sprake is van ontgroening waardoor er nu en in de toekomst onvoldoende jongeren beschikbaar zijn voor de huidige al openstaande vacatures en vervulling van de door de vergrijzing te verwachte extra vacatures. Binnen de groep jongeren valt er een splitsing te maken in jongeren met en jongeren zonder een startkwalificatie. De afgelopen periode is er in regio Rijn Gouwe sprake van een relatief lage schooluitval. Wat betekent dat een groot aantal jongeren over een startkwalificatie beschikt.

Ad2) Allochtonen:

De werkloosheid onder allochtonen ligt ver boven die van autochtonen. Ook staat een relatief groot deel van de allochtonen potentiële beroepsbevolking buiten de arbeidsmarkt. De oorzaak hiervan ligt niet alleen in het relatief lage opleidingsniveau. Op elk opleidingsniveau is de werkloosheid onder allochtonen hoger dan onder autochtonen.

Allochtonen zijn steeds beter geschoold maar hebben nog wel een afstand. Ze hebben vaker dan autochtonen een tijdelijke baan. Dankzij de conjunctuur hebben zij een betere positie op de arbeidsmarkt gekregen.

Ad3) Ouderen:

Ouderen worden minder snel werkloos dan jongeren (al wordt het verschil de laatste jaren kleiner), maar zijn zij het eenmaal dan is de kans op terugkeer op de werkvloer gering. De kans op werkhervatting bij oudere werklozen is zonder specifieke maatregelen gering. Daarom is het zaak ouderen, wanneer ze werkloos worden, direct en zonder wachttijd in een intensief bemiddelingstraject richting nieuw werk te zetten.

Ad 4) Langdurig werklozen:

Langdurig werklozen en voormalig arbeidsongeschikten hebben een aantal arbeidsmarkthandicaps gemeen: ze hebben geen recente werkervaring, ze zijn het ritme van een bestaan met een baan verleerd en ze hebben door hun lange verblijf in een werkloosheids- of arbeidsongeschiktheidsregeling te maken met een negatief imago bij werkgevers.

Ad 5) Vrouwen

Nog altijd is de participatiegraad van vrouwen een stuk lager dan die van mannen. Verhoging van de participatiegraad van vrouwen kan daarom nog altijd een belangrijke bijdrage leveren aan de groei van het arbeidspotentieel. Regio Rijn Gouwe zit bij de koplopers in Nederland wat betreft de hoogte van de participatiegraad.

Ad 6) Niet-uitkeringsgerechtigden

Een specifieke categorie die op de arbeidsmarkt onvoldoende aandacht krijgt is de groep werkzoekende niet-uitkeringsgerechtigden. Een steeds groter deel van de werkzoekenden, naar schatting ongeveer de helft, heeft geen recht op een uitkering. Men heeft dan over het algemeen een werkende partner. Zij kunnen gebruik maken van de bemiddeling van het CWI, echter in de praktijk blijkt dat zij zeer beperkt bereikt worden door deze dienstverlening.

Ad 7) Tijdelijke arbeidsmigranten

Een bijzondere groep allochtonen vormen de tijdelijke arbeidsmigranten. Met name in de uitzendbranche en de land- en tuinbouw worden deze in toenemende mate ingezet. Daarbij gaat het met name om Oost-Europeanen, vooral Polen. Voor de Nederlandse arbeidsmarkt heeft de tijdelijke arbeidsmigratie zowel positieve effecten (sneller vervulling van moeilijk vervulbare vacatures) als potentiële negatieve effecten (gevaar voor onderbetaling en verdringingseffecten, integratie problemen). Naar verwachting zal de groei van de tijdelijke arbeidsmigratie vanuit Oost-Europa nog wel een aantal jaren aanhouden. Echter wanneer de economie in Oost-Europese landen tot wasdom komt, zal de normale marktwerking zich doen gelden en zullen de werknemers uit deze landen hogere (loon) eisen gaan stellen. Dat maakt hen voor Nederlandse werkgevers minder aantrekkelijk. Bij een goede binnenlandse economie wordt de noodzaak om in het buitenland te gaan werken minder, dit is bijvoorbeeld te zien met betrekking tot Tsjechen. Zij zijn bijna niet aan het werk in West-Europa om de eenvoudige reden dat het land zelf relatief welvarend is.

2. 3. Regionale situatie arbeidsreserves

RPA Rijn Gouwe heeft de beschikbare gegevens van het CWI (Kerngegevens november 2008 en Kerngegevens december 2007 betreffende duur werkloosheid en opleidingsniveau) bewerkt voor de regio Rijn Gouwe. Het betreft gegevens van niet-werkende werkzoekenden naar leeftijd, duur werkloosheid en opleidingsniveau.

In bijlage 2 t/m 4 vindt u de brongegevens van de regio Rijn Gouwe. Per bijlage vindt u de bron vermeld.

Uit de gegevens komt voor de regio Rijn Gouwe het volgende naar voren:

- 12.525 niet-werkende werkzoekenden in november 2008, 3,4% van de beroepsbevolking. Het betreft 5.956 mannen en 6.569 vrouwen. 1299 minder dan eind december 2007.
- waarvan 899 personen van 15 tot 27 jaar (7,2%), 4.718 personen van 27 tot 45 jaar (37,7%) en 6.908 personen ouder dan 45 jaar (55,2%).
- begin 2008 was de tendens dat 35,9% van deze niet-werkende werkzoekenden korter dan 1 jaar was ingeschreven bij het CWI, echter 49,5 % staat langer dan 2 jaar ingeschreven bij het CWI. Te verwachten valt dat deze tendens en de hieronder vermelde tendens ook eind december 2008 aan de orde zijn.
- begin 2008 was 55,2% van deze niet-werkende werkzoekenden lager opgeleid.

Ten opzicht van de gegevens van Nederland en Provincie Zuid-Holland blijkt dat regio Rijn Gouwe een veel lagere percentage niet werkende werkzoekende jongeren heeft. Echter wel een hoger percentage niet werkende werkzoekende 45 plussers.

Tendensen naar leeftijdsgroep (bijlage 2):

1. Landelijk is de werkloosheid met 10% gedaald. Regio Rijn Gouwe heeft een vergelijkbare daling (10%). Echter in Provincie Zuid-Holland is de daling steviger (13%).
2. De jeugdwerkloosheid lijkt overal gestegen. Echter dit is niet zuiver te herleiden aangezien de groep jongeren in 2007 bestond uit alle personen onder de 25 jaar en in 2008 alle personen van 15 tot 27 jaar, wat een uitbreiding van de groep betekent.
3. De werkloosheid onder 45+ daalt landelijk met 11%, echter in regio Rijn Gouwe is er een daling van 10%.
4. In bijna alle gemeenten in regio Rijn Gouwe is er sprake van een daling van het aantal werkloze 45+, echter in Gouda is er sprake van een kleine stijging (1,8%).

Gegevens m.b.t. duur werkloosheid (bijlage 3):

1. Begin 2008 was de tendens dat 35,9% niet werkende werkzoekenden is 35,9% korter dan 1 jaar ingeschreven bij het CWI.
2. 49,5% staat langer dan 2 jaar ingeschreven bij het CWI.

Gegevens m.b.t. opleidingsniveau (bijlage 4.1 en 4.2):

1. Begin 2008 was de tendens 55,2% van de niet-werkende werkzoekenden laag opgeleid (<= vmbo), 27,9% middelbaar opgeleid (mbo/havo/vwo) en 16,8% hoog opgeleid (>= hbo).
2. Eind 2008 is deze verdeling nog steeds aan de orde: 55% (basis/vmbo), 28% (mbo/havo/vwo) en 17% (HBO/bachelor/WO/master).

Uit al deze voorgaande gegevens komt het beeld naar voren dat een groot deel van de arbeidsreserve ouderen zijn, met een lage opleiding, een grote afstand tot de arbeidsmarkt en slecht of niet te matchen met de vraag van de arbeidsmarkt.

2. 4. Situatie arbeidsreserves per subregio

Midden-Holland

Midden-Holland heeft op grond van de gegevens (bijlagen onder 5):

- 4.145 niet-werkende werkzoekenden, daling van 9,6 % ten opzichte van vorig jaar.
- 238 van deze niet-werkende werkzoekenden vallen in de leeftijdsgroep 15 tot 27 jaar
- 2.415 van deze niet-werkende werkzoekenden zijn 45 jaar of ouder.

Tendensen naar leeftijdsgroep (bijlage 5.1):

1. Landelijk is de werkloosheid met 11,3% gedaald. Regio Midden-Holland heeft lagere daling van de werkloosheid (9,6%).

2. Er staan 238 jongeren van 15 tot 27jaar (5,7%) geregistreerd als niet-werkende werkzoekenden.
3. In bijna alle gemeenten is er sprake van een daling van de jeugdwerkloosheid, De werkloosheid onder 45+ daalt landelijk met 11%, echter in regio Midden-Holland is er sprake van een daling van 6,9%. Terwijl in regio Rijn Gouwe er sprake is van een daling van 10%.
4. In bijna alle gemeenten is er sprake van een daling van de werkloosheid onder 45+, echter niet in Gouda. Er is sprake van een kleine stijging van 1,8%.
5. Het aandeel ouderen onder de werklozen is in regio Midden-Holland gestegen van 56,6% naar 58,3%.

Gegevens m.b.t. duur werkloosheid (bijlage 5.2):

1. Begin 2008 was 32,9% van niet werkende werkzoekenden korter dan 1 jaar ingeschreven bij het CWI.
2. 52,1% stond langer dan 2 jaar ingeschreven bij het CWI.

Gegevens m.b.t. opleidingsniveau (bijlage 5.3):

1. Begin 2008 was 61,6% van de niet-werkende werkzoekenden 61,6% laag opgeleid (<= vmbo), 25,8% middelbaar opgeleid (mbo/havo/vwo) en 12,6% hoog opgeleid (>= hbo).

De Rijnstreek

De Rijnstreek heeft op grond van de gegevens (bijlagen onder 6):

- 1.633 niet-werkende werkzoekenden
- 117 van deze niet-werkende werkzoekenden zijn 15 tot 27 jaar oud
- 958 van deze niet-werkende werkzoekenden zijn 45 jaar of ouder.

Tendensen naar leeftijdsgroep (bijlage 6.1):

1. Landelijk is de werkloosheid met 10% gedaald. De daling is in regio De Rijnstreek een stuk hoger met 18,7%.
2. Er staan 117 jongeren van 15 tot 27 jaar ingeschreven als niet werkende werkzoekenden (6,6%).
3. De werkloosheid onder 45+ daalt landelijk met 11%, echter in regio De Rijnstreek is sprake van een grotere daling (20,4%), een stevigere daling dan in Regio Rijn Gouwe (10%).
4. In bijna alle gemeenten is er sprake van een daling van het aantal werkloze 45+.
5. Het aandeel 45+ onder de werklozen is in regio De Rijnstreek gedaald van 59,9% naar 58,7%.

Gegevens m.b.t. duur werkloosheid (bijlage 6.2):

1. Begin 2008 is 35,7% van de niet werkende werkzoekenden korter dan 1 jaar ingeschreven bij het CWI.
2. 49,9% staat langer dan 2 jaar ingeschreven bij het CWI.

Gegevens m.b.t. opleidingsniveau (bijlage 6.3):

1. Begin 2008 is 51,9% van de niet-werkende werkzoekenden laag opgeleid (<= vmbo), 33,8% middelbaar opgeleid (mbo/havo/vwo) en 17,8% hoog opgeleid (>= hbo).

Holland Rijnland

Holland Rijnland heeft op grond van de gegevens (bijlagen onder 7):

- 7.232 niet-werkende werkzoekenden.
- 336 van deze niet-werkende werkzoekenden zijn jonger dan 25 jaar
- 3.854 van deze niet-werkende werkzoekenden zijn 45 jaar of ouder.

Tendensen naar leeftijdsgroep (bijlage 7.1):

1. Landelijk is de werkloosheid met 10% gedaald. Regio Holland Rijnland is de daling echter lager 7,3%.
2. Er staan 482 jongeren tussen 15 tot 27 jaar ingeschreven als niet werkende werkzoekenden (7,2%).
3. De werkloosheid onder 45+ daalt landelijk met 11%, echter in regio Holland Rijnland van een lagere daling van 8,3%. Regio Rijn Gouwe heeft een daling van 10%.

4. In alle gemeenten is er sprake van een daling van het aantal werkloze 45+.
5. Het aandeel ouderen onder werklozen is in regio Holland Rijnland gedaald van 53,3% naar 52,7%.

Gegevens m.b.t. duur werkloosheid (bijlage 7.2).

1. Begin 2008 is 37,9% van de niet werkende werkzoekenden korter dan 1 jaar ingeschreven bij het CWI.
2. 47,7% staat langer dan 2 jaar ingeschreven bij het CWI.

Gegevens m.b.t. opleidingsniveau (bijlage 7.3):

1. Begin 2008 is 52% van de niet-werkende werkzoekenden laag opgeleid (\leq vmbo), 29,5% middelbaar opgeleid (mbo/havo/vwo) en 20,5% hoog opgeleid (\geq hbo).

Hoofdstuk 3. Uitstroom en doorstroom onderwijs

3.1. Landelijke ontwikkelingen

In december 2008 is het Jaarboek onderwijs in cijfers 2009 verschenen. In dit jaarboek presenteert het CBS zijn meest recente cijfers over onderwijs. Uit dit rapport komen onderstaande landelijke tendensen naar voren. RPA Rijn Gouwe gaat er tot nadere orde er vanuit dat deze tendensen ook voor regio Rijn Gouwe gelden, regionaal inzicht kan alleen door informatie van alle beroepsonderwijsinstellingen in regio Rijn Gouwe verkregen worden.

In het schooljaar 2007-2008 was het totale aantal leerlingen in de klaslokalen van het door de overheid bekostigde onderwijs weer groter dan een jaar eerder.

Het aantal leerlingen in het *voortgezet onderwijs* is voor het eerst in tien jaar gedaald. Ongeveer 13,6 % van de leerlingen waren aangewezen op extra zorg (lwoo en praktijkonderwijs). In 2006-2007 behaalden bijna 170.000 leerlingen een diploma. Dat is 2 % meer dan een jaar eerder.

In het schooljaar 2007-2008 is het aantal leerlingen in het *middelbaar beroepsonderwijs* toegenomen. In de beroepsopleidende leerweg (bol) zat 1% minder deelnemers dan het jaar ervoor. De beroepsbegeleidende leerweg (bbl) heeft 15% meer deelnemers dan het voorgaande jaar. In 2006-2007 behaalden 143 duizend leerlingen een diploma, 59,4% in de bol en 30,8% in de bbl. Van 9,8% van de leerlingen die ook een diploma behaald hebben is onbekend welk diploma zij behaald hebben. Zij stonden namelijk alleen ingeschreven om examens te doen en waren niet ingeschreven bij bol of bbl.

In het *hogere onderwijs* zijn in 2007-2008 2% meer studenten ingeschreven dan het jaar daarvoor. Dit betreft studenten in het hoger beroepsonderwijs en het wetenschappelijke onderwijs, een klein aantal studenten staat zowel bij het hbo als het WO ingeschreven. In het studiejaar 2006-2007 is het hoogste aantal studenten dan ooit afgestudeerd.

Het aantal door de overheid bekostigde onderwijsinstellingen is in het schooljaar 2007-2008 bij het basisonderwijs, het speciaal basisonderwijs en het voortgezet onderwijs verder afgenomen.

Het CBS concludeert op grond van het jaarboek het volgende:

- Het opleidingsniveau van de Nederlandse bevolking neemt toe. Een kwart van de 15-65 jarigen had in 2007 een hbo- of wo-diploma. Tien jaar eerder was dit nog maar 19%.
- Een op de tien brugklassers uit 2004-2005 liep in de eerste jaren van het voortgezet onderwijs vertraging op. Bij vwo'ers komt vertraging het minst voor.
- Het aantal leerlingen dat het onderwijs verliet zonder startkwalificatie is gedaald van 4,4 in 2004-2005 naar 3,9% in 2005-2006.
- Van de mbo'ers die in 2004-2005 het onderwijs verlieten met een diploma hadden eind september 2005 al zeven van de acht betaald werk.

3. 2. (Sub)regionale ontwikkelingen

Provincie Zuid-Holland heeft in het verleden voor de hele provincie onderwijsdata opgezet. Deze data boden de verschillende gebruikers informatie ter ondersteuning van hun werkzaamheden. De informatie had betrekking op het bekostigd onderwijs in de regio en werd verbonden met relevante raakvlakken als de lokale economische en demografische situatie. Dit onderzoek heeft tot op heden geen vervolg gekregen. Het enige materiaal wat in de regio beschikbaar is is het onderzoek "De schermen van de beroepskolom" van Ons Platform van februari 2008. Ons platform bestaat uit de scholen in Holland Rijnland en een gedeelte van de scholen uit de Rijnstreek.

Aangezien er geen nieuw relevant onderzoeksmateriaal beschikbaar is er voor gekozen om alleen aandacht te besteden aan het onderzoek van Ons Platform. Dit betekent dat er geen uitspraken gedaan kunnen worden over de ontwikkelingen in Midden-Holland en maar gedeeltelijk over de ontwikkelingen in de Rijnstreek.

De monitor van Ons Platform is gebaseerd op de instroom van augustus 2007. Het betreft hier een overzicht van de in- en doorstroom in vmbo en mbo.

Wat als goed nieuws gezien werd is dat de instroom in leerjaar 3 van het vmbo constant gebleven is. Het slechte nieuws is dat er een zeer geringe deelname is aan de Technische opleidingen bij de Leidse vmbo-scholen. De instroom is vanaf 2002 teruggelopen met 108 leerlingen naar slechts 14 leerlingen in metalektronica en 39 bouwleerlingen. Dit is in vijf jaar een ineenstorting van de technische opleidingen tot 1/3 deel van de oorspronkelijke grootte.

In de monitor is er kritisch gekeken naar de ontwikkelingen. Bij de trends is er met name gezocht naar de zorg- en pijnpunten met als uitgangspunt: scherven brengen geluk.

De beroepsvoorbereidende leerwegen in het vmbo laat de volgende beelden zien:

- Na een korte groeiperiode zijn de beroepsvoorbereidende leerwegen gestaag gedaald.
- De instroom bij de opleiding Zorg en Welzijn is na de groei weer gedaald en is even groot als in 2001 met 240 instromers.
- De consumptieve opleidingen schommelen qua instroom steeds rond de 130 leerlingen.
- Bij sector Techniek is er een gestage daling van het aantal leerlingen. Slechts 22% volgt een opleiding in Leiden, 27% volgt een opleiding in Alphen aan den Rijn. De grootste bijdrage wordt geleverd door de Duin- & Bollenstreek met 51% van de leerlingen. De situatie in Leiden is voor Techniek ronduit slecht te noemen. Dit is in vijf jaar een instorting van de technische opleidingen tot 1/3 deel van de oorspronkelijke grootte. Met deze uitstroom kan het onderwijs nooit voldoen aan de vraag naar werknemer in de maakindustrie in onze regio.
- Van 202-2005 voelden de grootste klappen bij de Handel en Administratieve opleidingen. De laatste twee jaren is de sector wat meer constant.
- De sector Landbouw heeft ook nu weer een instroom van rond de 200 leerlingen.
- De sectorkeuze van leerlingen in het vmbo laat zien dat de sectoren Landbouw en Economie (inclusief consumptief) elk 20% van de markt heeft. Techniek blijft nog de grootste sector met 32% (939 leerlingen) en 27% van de leerlingen kiest voor Zorg & Welzijn.
- De trend vanaf 2002 is dat de keuze voor de sectoren Landbouw en Zorg & Welzijn toeneemt ten koste van Economie en Techniek.
- De regionale verschillen zijn groot. De deelname aan de beroepsopleidingen in het vmbo daalt in Leiden veel sneller dan in de Duin- & Bollenstreek, niet alleen percentueel maar ook in absolute aantallen. Waren er in Leiden in 202 nog 200 leerlingen minder in het vmbo dan in de andere regio, in 2007 is dat ruimschoots verdubbeld.

De theoretische leerweg in het vmbo laat de volgende tendensen zien:

- De TL is een vrij constante factor qua aantallen leerlingen.
- In totaal volgen 2171 leerlingen het TL waarvan in Leiden 1133 leerlingen en 1038 leerlingen in Duin- & Bollenstreek.
- Inclusief de TL afdelingen van het Groene Hart vertoont de TL als totaal een terugloop van 100 leerlingen over de laatste vijf jaar. De teruggang over de leerjaren drie en vier van de beroepsopleidende leerwegen bedraagt bijna 370 leerlingen.

Kortom: de beroepsopleidende leerwegen leveren meer in dan de TL, maar het vmbo als geheel daalt nog steeds terwijl het leerlingenaantal in het totale voorgezet onderwijs daar geen aanleiding toe geeft.

Van vmbo naar mbo blijkt bij een slagingspercentage van 95% dat 70% van de examenkandidaten aantoonbaar in het mbo is gearriveerd.

- Techniek leerlingen zijn bij de overstap van vmbo naar mbo hun sector meer trouw dan vorig jaar, terwijl dit bij de andere sectoren ongeveer gelijk gebleven is.
- Opvallend is het verschil in doorstroming tussen de sectoren. 64% van de leerlingen Economie is in een opleiding in het mbo aangekomen. 76% van Techniek en zelfs 88% van de leerlingen Zorg & Welzijn.
- De belangstelling voor Zorg & Welzijn blijft vanuit Landbouw ongewijzigd hoog (38%), wel is er vanuit deze sector een groei met 8% te constateren voor de Economische sector, die ten koste gaat van Techniek.
- ROC Leiden en ID college trekken allebei meer TL leerlingen aan. Bij het ID college komt dit vooral ten goede aan sector Economie, terwijl bij ROC Leiden juist Zorg & Welzijn hoog scoort.
- Van de TL leerlingen kiest 11% voor Techniek, 44% voor Zorg & Welzijn en 34% voor Economie.
- Ten opzichte van 2005 is deelname van vmbo aan niveau 3 en 4 met 7% toegenomen tot 58%. 2% doet een opleiding op niveau 1, 40% op niveau 2, 21% op niveau 3 en 37% op niveau 4.

Van havo naar het mbo gaat het grootste deel van de instroom van 154 leerlingen naar de sector Zorg & Welzijn (321,4%) en sector Economie (12,3%).

3.3. Voortijdig schoolverlaters in regio Rijn Gouwe

Vanuit het ministerie van OCW is in maart 2008 aangegeven dat het aantal voortijdig schoolverlaters landelijk afneemt.

In het schooljaar 2006-2007 is het aantal nieuwe voortijdige schoolverlaters (vsv'ers) gedaald met 3.400 ten opzichte van het schooljaar daarvoor. In totaal verlieten in het afgelopen schooljaar 53.100 jongeren voortijdig hun opleiding. In het schooljaar 2005-2006 waren dat er nog 56.500. Deze daling sluit aan bij de ambitie van dit kabinet: maximaal 35.000 nieuwe vsv'ers in 2012.

De telmethode vsv is de afgelopen tijd verbeterd. De uitvalcijfers van het afgelopen schooljaar zijn betrouwbaarder dan voorgaande jaren doordat ze zijn gebaseerd op een verbeterde telmethode op basis van het onderwijsnummer. Zo tellen bijvoorbeeld geslaagden van sommige internationale diploma's en leerlingen die het land en daarmee het onderwijs verlaten niet langer ten onrechte mee als vsv'er. Er wordt verwacht dat het aantal nieuwe vsv'ers in werkelijkheid nóg lager is. Dit komt omdat het Basisregister Onderwijs nog niet helemaal dekkend is. Privéscholen doen daarin bijvoorbeeld nog niet mee, zodat leerlingen die doorstromen naar een privéschool ten onrechte worden geteld als vsv'er.

Uit de nieuwe vsv-cijfers blijkt dat er meer leerlingen uit schooljaar 2006/2007 zonder diploma aan het werk zijn gegaan. Zij gingen vooral aan de slag in de handel, dienstverlening en horeca, waar door de hoogconjunctuur veel vacatures zijn. Het kabinet wil deze zogenaamde 'groenpluk' tegengaan omdat jongeren mét startkwalificatie (havo-, vwo, of mbo-2 diploma) aantoonbaar meer kans hebben op werk, dan zónder startkwalificatie. Per 1 augustus 2007 is de kwalificatieplicht ingevoerd, waarbij jongeren moeten doorleren tot hun 18e, tenzij ze een startkwalificatie op zak hebben. De effecten van de kwalificatieplicht zullen in de loop van 2009 merkbaar zijn. Ook de invoering van de werkleerplicht en de afspraken die in het kader van de participatietop met werkgevers zijn gemaakt, zullen een afname van groenpluk tot gevolg hebben.

Eén van de speerpunten van dit kabinet is om het aantal nieuwe vsv-ers terug te dringen tot maximaal 35.000 in 2012. Dat is een halvering ten opzichte van het aantal uitvallers in 2002. De aanpak is daarbij gericht op het voorkómen van schooluitval. Vorig schooljaar werden met 14 regio's in Nederland afspraken gemaakt om het aantal nieuwe én oude vsv'ers terug te dringen. Deze afspraken bleken succesvol. In de regio's waarmee zij afspraken maakte, bedroeg de afname van het aantal vsv'ers 17%, waarmee het gestelde doel, een vermindering van 10%, ruimschoots werd gehaald. Dit jaar worden nieuwe afspraken met alle regio's in Nederland gemaakt om het aantal nieuwe vsv'ers de komende vier jaar te reduceren met 40%.

In januari 2009 wordt door het CBS aangegeven dat landelijk het aandeel voortijdig schoolverlaters 3,9% is (percentage vsv 2006-2007). In Zuid-Holland verlieten meer leerlingen dan gemiddeld het onderwijs zonder diploma of minimaal havo, vwo of mbo-2-niveau (4,5%). Dit waren 12.153 jongeren jonger dan 23 jaar. Voor Zuid-Holland komt dit vooral door het hoge percentage voortijdig schoolverlaters in de grote steden Rotterdam (3.030 jongeren, 6,9%) en Den Haag (1.850 jongeren, 5,9%).

Voor regio Rijn Gouwe zijn de volgende inzichten vanuit het CBS beschikbaar op grond van de RMC regio's: Zuid-Holland Noord en Zuid-Holland Oost betreffende werkende jongeren (18 tot en met 24 jaar) met of zonder een startkwalificatie. Deze cijfers zijn afgeleid uit de Enquête Beroepsbevolking (EBB) en zijn indicatief. Ze zijn gebaseerd op een vierjaargemiddelde (2004-2007).

- Regio Rijn Gouwe heeft op grond van deze cijfers 22.000 werkende, niet onderwijsvolgende jongeren van 18 t/m 24 jaar. Een op de drie jongeren heeft geen startkwalificatie.
- Regio Zuid-Holland Noord (Leiden en Duin- en Bollenstreek) heeft totaal 11.000 werkende niet-onderwijsvolgende jongeren. Van de groep jongeren hebben 3.000 geen startkwalificatie.
- Regio Zuid-Holland Oost (Rijnstreek en Midden-Holland) heeft totaal 11.000 werkende niet onderwijsvolgende jongeren. Van deze groep hebben 4.000 geen startkwalificatie.

Hoofdstuk 4. Arbeidsmarkt ontwikkelingen in de toekomst

4. 1. Provinciale ontwikkelingen

Om inzicht in de toekomstige ontwikkelingen op de arbeidsmarkt te krijgen heeft Provincie Zuid-Holland in 2006 het rapport "De arbeidsmarkt voor gekwalificeerd personeel in Zuid-Holland in 2012" laten opstellen. De inzichten uit het rapport zijn onder andere weer basis voor het economische beleid van de provincie en nog steeds aan de orde. Op basis van dit rapport kunnen ondanks de huidige recessie de onderstaande uitspraken op lange termijn gedaan worden m.b.t. de aansluiting onderwijs en arbeidsmarkt.

Uit dit rapport komen de volgende zaken wat betreft de behoefte aan gekwalificeerd personeel in 2012 naar voren:

- De beroepsbevolking neemt toe, maar de werkgelegenheid nog harder... dus de arbeidsmarkt in Zuid-Holland wordt krappere in 2012
- Er worden in 2012 tekorten voorspeld op MBO-4 en HBO niveau.
- Er zal een verschuiving plaatsvinden van vraag naar productiegerichte beroepen naar dienstverlenende beroepen
- Er zal een upgradering plaatsvinden binnen sectoren en beroepen.
- Er zal sprake zijn van een verdringing en aanzuigende werking.
- In de sector Chemische industrie (3% groei werkgelegenheid verwacht tot 2012) wordt een tekort verwacht aan procesoperators (MBO-3 en MBO-4) en HBO-ers met chemische opleiding
- In de sector Life Sciences (14% groei werkgelegenheid verwacht tot 2012) worden tekorten verwacht bij ervaren bio-informatici en schoolverlaters HBO- en MBO laboratoriumtechniek.
- In de sector Aerospace en composieten (18% groei werkgelegenheid verwacht tot 2012) zullen mogelijk tekorten op gebied van constructie (engineers op MBO- en Hbo-niveau) en ontwerpers/architecten (designers op academisch niveau) ontstaan.
- In de sector Sensor- en nanotechnologie (9% groei werkgelegenheid verwacht tot 2012) tekorten bij MBO-ers werktuigbouwkunde.
- In de sector Glastuinbouw (7% daling werkgelegenheid verwacht tot 2012) is er te weinig instroom vanuit de "groene" opleidingen om in personeelsbehoefte te voorzien.
- Sector Onderwijs (11% groei werkgelegenheid verwacht tot 2012) heeft vooral binnen Voorgezet onderwijs grote tekorten aan personeel. Deze kunnen mogelijk ook in het primair onderwijs ontstaan. Den Haag en regio Rijn Gouwe zijn voor het ministerie "risicoregio's"
- Sector Zorg en Welzijn (14% groei werkgelegenheid verwacht tot 2012) zal vooral tekorten hebben in verpleeg- en verzorgingshuizen (MBO-3), in de thuiszorg, gehandicaptenzorg, kinderopvang en de jeugdzorg.
- In regio Rijn Gouwe is ongeveer 30% van de werkgelegenheid te vinden in de sectoren Onderwijs en Zorg & Welzijn.
- Een belangrijk aspect bij bovenstaande informatie is dat er al rekening gehouden is met beleidseffecten en toenemende arbeidsparticipatie. Er is weinig rek in verdere vergroting van de beroepsbevolking!
- Het is van belang om in te zetten op ophoging van het gemiddelde opleidingsniveau vooral onder de lager opgeleiden!

4. 2. Trends aan de vraagkant voor de doelgroep jongeren

Uit de Colo-barometer van november 2008 worden de onderstaande landelijke trends op de stage- en leerbanenmarkt waargenomen daarbij ook kijkend naar de huidige situatie op de arbeidsmarkt. Het Centraal Planbureau verwacht dat de Nederlandse economie met 0,75% zal krimpen, de grootste terugval sinds begin jaren tachtig. Vooral exportbedrijven zullen hinder ondervinden. De werkloosheid zal van 4,5% stijgen in 2009 naar 6,5% in 2010. Inmiddels hebben al verschillende bedrijven arbeidstijdverkorting aangevraagd om deze toe te passen op een snel veranderende situatie in de maakindustrie, transport en andere sectoren.

Colo signaleert dat de groei in het laatste halfjaar van 2008 sterk vertraagd was. Toch blijkt dat er nog steeds sprake is van een krappe arbeidsmarkt. De werkloosheid nam in dat jaar verder af, maar de daling is minder sterk dan in 2007. De werkzame beroepsbevolking nam verder toe, zij het minder snel dan voorheen. Daarnaast was het aantal vacatures aan het einde van het derde kwartaal nog onverminderd hoog.

Sectoraal zien de kenniscentra de volgende trends:

- Technische sector: de verwachtingen van bedrijven over de ontwikkeling van de werkgelegenheid zijn minder positief geworden. De krapte op de technische arbeidsmarkt is weliswaar minder geworden, maar nog niet verdwenen. Op lange termijn is vooral de verwachte hoge vervangingsvraag van belang.
- Economische-administratieve sector: het aantal beschikbare arbeidsplaatsen voor leerlingen met een afgeronde mbo-opleiding op niveau 3 en 4 is goed. Voor de lagere niveaus zijn de perspectieven op een baan wat minder gunstig. In de ICT zijn de arbeidsmarktperspectieven voor met name niveau 4 goed. Binnen de veiligheidsbranche zijn de vooruitzichten gunstig binnen Defensie (niveau 2) en bij particuliere beveiliging (niveau 2).
- Bouwsector: in 2008 waren de gevolgen nog niet zichtbaar. Dat is in 2009 en in 2010 wel anders. De effecten van de crisis zijn dan voelbaar. De werkgelegenheid zal naar verwachting met 1,9 % in 2009 en 3% in 2010 afnemen. Eerst zal er sprake van een daling van de arbeidsproductiviteit zijn alvorens er ontslagen vallen.
- Horeca sector: in alle regio's zijn tekorten aan gekwalificeerde medewerkers bediening en keuken.
- Sector Brood en Banket: De verwachting is dat de vraag in de toekomst zal blijven toenemen o.a. door vergrijzing, minder aanbod van jonge mensen en minder belangstelling van jonge mensen voor ambtelijke sectoren als bakkerij/.
- Toeristische sector: bij de sector reizen is de belangstelling van jongeren groter dan de behoefte van de arbeidsmarkt. In de recreatiesector zijn er buiten het seizoen weinig kans op een baan voor gediplomeerden.
- Procestechniek: Er zijn nog steeds bedrijven met vacatures voor operators en diverse bedrijven die plannen hebben om uit te breiden. Over het geheel genomen lijkt de arbeidsmarkt voor operators nog steeds vrij goed, maar er zijn wel grote verschillen tussen de bedrijfstakken.
- Land- en Tuinbouw sector: m.b.t. de Groene Ruimte wordt er steeds meer gebruik gemaakt van zzp-ers en inzet van werknemers afkomstig uit Oost-Europa. Het aanbod van gemotiveerd personeel dat nog met de handen wil werken wordt steeds kleiner, waardoor steeds meer werk wordt uitbesteed. In de voedingsindustrie is er met name behoefte aan personeel op niveau 3 en 4. Voor de plantenteelt is er sprake van schaalvergroting in de sector waardoor er een grote behoefte ontstaat aan deelnemers op niveau 3 en 4. Voor lagere niveaus worden buitenlandse personeelsleden aangetrokken. In de dierv verzorging is er nog altijd weinig tot geen vraag naar personeel. In de veeteelt en de paardenhouderij met uitzondering van de varkenshouderij zijn er geen vacatures.

Bijlagen

1. **Bevolking, beroepsbevolking en aantal niet-werkende werkzoekenden; CWI kerngegevens dec. 2007/ CWI kerncijfers nov. 2008**
2. **Kerncijfers werkzoekenden regio Rijn Gouwe; leeftijd**
3. **Kerncijfers werkzoekenden regio Rijn Gouwe: duur werkloosheid**
4. **Kerncijfers werkzoekenden regio Rijn Gouwe; opleidingsniveau**
 - 4.1. **Opleidingsniveau: hoger, middel en laag**
 - 4.2. **Opleidingsniveau: naar opleidingsoort**
5. **Kerncijfers Midden-Holland**
 - 5.1. **leeftijd**
 - 5.2. **duur werkloosheid**
 - 5.3. **opleidingsniveau**
6. **Kerncijfers werkzoekenden Rijnstreek**
 - 6.1. **leeftijd**
 - 6.2. **duur werkloosheid**
 - 6.3. **opleidingsniveau**
7. **Kerncijfers werkzoekenden Holland Rijnland**
 - 7.1. **leeftijd**
 - 7.2. **duur werkloosheid**
 - 7.3. **opleidingsniveau**